دونیا خالقلارینین سئچیلمیش مَثللری

و

آتالار سؤزو

کؤچورن:
محمّد عبادی قاراخانلو «آلیشیق»

www.ketab.ir

نشر اختر

سر شناسه	: عبادی قاراخانلی، محمد، ۱۳۵۸ -، گردآورنده
عنوان و پدیدآور	: دونیا خالقلارینین سئچیلمیش مَثَللری وآتالار سؤزو / محمد عبادی قاراخانلو «آلیشیق»
مشخصات نشر	: تبریز: اختر، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹-۲۱۲-۵۱۷-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۵۹۰۳۹۳

نشر اختر

دونیا خالقلارینین سئچیلمیش مَثَللری و آتالار سؤزو

محمد عبادی قاراخانلو (آلیشیق)

نشر اختر ● چاپ پرنیان ● صحافی امین

تیراژ: ۵۰۰ جلد ● چاپ اول ۱۳۹۴ ● ۱۶۰ صفحه ● قطع رقعی

شابک : ۹-۲۱۲-۵۱۷-۹۶۴-۹۷۸

مرکزفروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۳۵۵۵۵۳۹۳-۰۴۱

قیمت : ۹۵۰۰ تومان

www.ketab.ir

بسم الله الرحمن الرحیم

کیتابین ایچینده کیلر

کؤچورندن ---------- ۵

اؤن سؤز – حکمتلی پوئزییا ---------- ۶

آبخاز آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۰

آدیگئی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۲

آسسوری آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴

آشانتی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۹

آلمان آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۲۰

آمخار آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۲۷

افغان آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۳۰

اندونزی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۳۳

اوستئین آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۳۷

اودمورت آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۴۲

اؤزبک آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۴۸

باشقیرد آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۵۶

بنقال آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۵۸

www.ketab.ir

تاتار آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۶۳

تامیل آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۷۷

تائی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۷۸

تنلوقو آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۷۹

تورک آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۸۱

تورکمن آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۸۴

چنچن - اینقوش آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۹۲

خیندی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۹۵

روس آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۹۶

ژاپن آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۱۰

عرب آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۱۲

فین آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۱۷

قاراقالپاق آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۱۸

قیرغیز آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۲۰

کره آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۲۴

گورجو آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۲۶

لاک آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۳۷

لزگی آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴۰

ماداقاسقار آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴۴

مالایال آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴۵

مونقول آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴۶

ویتنام آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۴۹

هند آتالار سؤزو و مَثللری ---------- ۱۵۲

آز تانینمیش خالقلار حاقدا معلومات ---------- ۱۵۳

www.ketab.ir

کؤچوروندن:

بو کتاب ۱۹۷۶ – نجی ایلده حؤرمتلی عالیم آیاز وفالی‌نین طرفیندن باکی‌دا چاپ اولوبدور. کتاب «آتالار سؤزو، عاغلین گؤزو» آدینی داشییاراق ۶۰۰۰ مَثَل و آتالار سؤزوندن عبارتدیر. بیز ایسه اوندان ۲۵۰۰ مَثَل و آتالار سؤزونو سئچیب، عرب الیفباسی سیراسی ایله سیز عزیز اوخوجولارا تقدیم ائدیریک.

حؤرمتله:
محمد عبادی قاراخانلو «آلیشیق»

www.ketab.ir

حکمتلی پوئزییا

«داما ـ داما گؤل اولاره... دونیا خالقلارینین آتالار سؤزو و مَثَللریندن بیر قسمینی اون ایلـه یـاخین بیـر واخـت عرضـینده سـئچیب ترجمـه ائـدرکن ان چـوخ خاطیرلادیغیم آتالار سؤزو ائله بو کلام ایدی. «آغلاماق اوچون ده گـرک هـوس اولا» دئییرلر. اون مینلرله آتالار سؤزونو آراییب ـ آراشـدیرماق ایسـه، یقـین کـی، داها چوخ هوس، هم ده اوستهلیک حوصله طلب ائـدیردی. بـو هوسـی مـن داهـی شـاعیریمیز فضـولی‌نـین پوئزیباسـی[1] ایلـه خـالق یـارادیجیلیغی آراسـیندا کـی باغلی‌لیقدان بحث ائدن دیسسئرتاسییا[2] اوزرینـده چالیشـارکن اؤزومـده دویـدوم و بئله بیر هَوَسین اهمیتسیز اولمایاجاغینا اینانديم. معلومدور کی، فضـولی شـعرینده تکجه آذربایجان فولکلوروندان دئییل، هم ده عمومیتلـه دیگـر شـرق خـالقلارینین شیفاهی ادبیات ماتئریاللاریندان[3]، او جملهدن ده آتالار سؤزو و مثَلّرینـدن یئـری گلـدیکجه استفاده اولونور. بو کیفیت حسابینا شاعیرین یارادیجیـلیغی داها گئنـیش وسعت، داها درین معنا کسب ائدیر. داهی صنعتکار همین مزیّتلری اصـل صـنعت نمونه‌لری اوچون ضروری سابیر و بو فیکرینی تکجه بدیعی اثرلرینده دئییل، هم ده علمی ملاحظه‌لرینده یئری گلدیکجه خاطیرلادیر. مختلف خالقلارین، خصوصـیله ده شـرق خـالقلارینین حکمتلـی سـؤزلریندن خبـردار اولمـاق بیـزیم عمومیتلـه کلاسسیک[4] و معاصر یازیلی ادبیاتیمیزین فولکلورلا علاقه‌سینی، اونـون خلقیـات قایناقلارینی آراشدیرماق اوچون ماراقلی ماتئریال وئره بیلر.

---

[1] – پوئزییا: شعر، شعریّت.

[2] – دیسسئرتاسییا: علمی درجه آلماق اوچون آچیق ودافعه ائدیلن علمی تدقیقات اثری.

[3] – ماتئریال: مادّه، شئی، وسایط.

[4] – کلاسسیک: کئچمیش زاماندا تانینمیش و گؤرکملی ادبیات و سایره نمونه‌لری.

www.ketab.ir

دونیا خالقلارینین حکمتلی سؤزلری ایچریسینده شرق خالقلاریندان بعضی‌لرینین (اؤزبک، تورکمن، تورک، تاتار و ...) آتالار سؤزو و مثللری بیرباشا اوریژینالدان[5] ترجمه ائتدیم. منه ائله گلیر کی، بو یول همین خالقلارین آفوریزم‌لرینده[6] کی پوئتیک[7] گؤزللیگی داها آرتیق ساخلاماغا امکان وئریر. مثلا، تورکمنلرین « اوشاقلی ائو بازاردیر، اوشاقسیز ائو مزاردیر»، اؤزبکلرین « بیلَگی گوجلو بیرینی ییخار، بیلیگی گوجلو مینینی» و باشقا بو کیمی آتالار سؤزلری بیر باشا اوریژینالدان چئوریلمه‌سه‌یدی، همی کلاملارین بیرینجی‌سینده کی مکمّل قافیه‌نی، ایکینجی‌سینده کی داخلی قافیه‌نی گؤرمک، یقین کی، چتین اولاردی. بئله مثللارین سایینی خیلی آرتیرماق ممکوندور.

هر هانسی خالقین آتالار سؤزو و مثللرینی ترجمه ائدرکن چالیشمیشام کی، آفوریزم صاحبی‌نین حیات شرایطی، معیشت طرزی، تاریخی، ائتنوقرافییاسی[8]، عادت عنعنه‌سی ایله باغلی فیکیرلر، حتی ضروری ایفاده‌لر، ایفاده اصوللاری ساخلانیلسین. بئله ترجمه پرینسیپی[9] علمی ادبیاتدا حاقلی اولاراق ان دوزگون پرینسیپ ساییلیر. اونا گؤره ده باشقا خالقلارین آتالار سؤزو و مثللرینی دیلیمیزه چئویررکن، همین کلاملارین آذربایجان فولکلوروندا‌کی قارشیلیغینی — ائکویوالئنتینی[10] وئرمکدن، طبیعی‌دیر کی، امتناع ائتمیشم. چونکی بئله اولماسایدی، اوندا بیز آیری ـ آیری خالقلارین اؤزونه خاص معنوی دونیاسیندان، اوریژینال ایفاده اوصولوندان اصلینده خبرسیز قالار، اونلاری ناحاق یئره

---

[5] – اورژینال: اصل.

[6] – آفوریزم: حکمتلی سؤز.

[7] – پوئتیک: بدیعی، شاعرانه.

[8] – ائتنوقرافیا: خالقلارین مادّی و معنوی مدنیّتلرینی و اونلارین مدنی ـ تاریخی علاقه‌لرینی تدقیق ائدن علم.

[9] – پرینسیپ: هر هانسی بیر عقیده و نظریه‌نین اساس مدّعاسی.

[10] – ائکویوالئنت: عینی قیمتلی، برابر قوّه‌لی.

www.ketab.ir

اؤزوموزونکولشـدیرمیش اولاردیق. بـو حالـدا «ترجمـه» سـؤزو اؤزو ده حقیقـی معناسینی ایتیرردی. بیلدیگیمیز کیمی، باشقا خالقلارین آتالار سؤزلری و مثللرینین ترجمه اولونان دیلده کی اکویوالئنتینی وئرمگی حتی بدیعی ادبیاتین اؤزونده بئله هئچ ده همیشه مقبول سایمیرلار. ترجمه اولونان بدیعی اثرده ائله ـ آتـالار سـؤزو و مثللرین اکویوالئنتی وئریلیر کی، اوندا خصوصی، میللی کیفیتدن چـوخ، عمـومی کیفیت ایفاده ائدیلمیش اولور.

بئله‌لیکله، هر خالقین حکمتلـی سـؤزونده کـی دوشـونوش، دئییلـیش طرزینـی، ایفاده مانراسینی[۱۱] اوریژینال‌لیغی ممکون قدر ساخلاماغا چالیشمیشام.

بونونلا بئله، آیری ـ آیری خـالقلارین آتـالار سـؤزو و مثلـری آراسـیندا چـوخ اوخشار، حتی عینی اولانلارینا دا راست گلمک ممکونـدور. بعضـی حـاللاردا بـو جور نمونه‌لره تصادف اولونسا، طبیعی سایماق لازیمدیر. چـونکی مختلـف حیـات شرایطینه، عادت ـ عنعنه‌یه مالک خـالقلارین گلـدیگی اوخشـار حیـاتی ـ معنـوی نتیجه‌لری توتوشدورماق اؤزو علمی جهتدن ماراقلیـدیر. بیـر سـیرا آتـالار سـؤزو و مثلده ایفاده اولونموش فیکیرلرین، حؤکملرین بو گون بیزیم اوچون مقبول سـاییلا بیلمه‌مه‌سی ده یئنه همین ملاحظه‌لره گؤره طبیعی‌دیـر. چـونکی اونـلار خـالقلارین آیری ـ آیری انکشاف مرحله‌لرینده، آیری ـ آیری اجتمـاعی ـ سیاسـی شـرایطده یارانمیشدیر. لاکین ائله نمونه‌لرین وئریلمه‌سی اونو یارادان خالقین تاریخی، معنوی ـ پسیخولوژی[۱۲] تکامل یولونو داها اطرافلی اؤیرنمک و داها آیدین تصور ائتمـک باخیمیندان اهمیتلـی‌دیـر. اودور کـی، آتـالار سـؤزو و مثلـرین هامیـسینی قئیـد ـ شرطسیز قبول ائتمک دوغـرو اولمازدی؛ همچنین بو گونکو باخیمدان بیـزی معین درجه‌ده راضی سالمایانلارینی چاپ ائتمه‌مک ده علمی مناسبت ساییلا بیلمز. یقین

[۱۱] ـ مانرا: شیوه، طرز.

[۱۲] ـ پسیخولوژی: روانشاسی.

همین ملاحظه‌لره گؤره‌دیر، بؤیوک ادیب میخایل شولوخوو، و.ای. دالین (۱۹- جو عصر) توپلادیغی روس آتالار سؤزو و مثللری کتابینین یئنی نشرینه یازدیغی «خالق حکمتی خزینه‌سی» آدلی مقدمه ده حاقلی اولاراق قئید ائدیر کی، سووئت[۱۳] آداملاری بو آتالار سؤزلریندن یئنی دونیا قورماقدا اونلارا کؤمک ائده بیلمه‌ین‌لرینی دئییل، شُبهه‌سیز، کؤمک ائده بیلنلرینی گؤتوره‌جکلر.

دونیانین بوتون خالقلاری اؤز حکمتلی سؤزلرینده دوستلوغو هر شئیدن اوجا توتور، یوکسک قیمت‌لندیریر: «دوستون مین ده اولسا آزدیر، دوشمنین بیر ده اولسا چوخدور» ـ دئییرلر. بو بیر حقیقتدیر کی، اصل دوستلوق آداملار بیر ـ بیرینی داها یاخشی تانیدیقدا ممکون اولور. اونا گؤره ده شبهه یوخدور کن، مختلف خالقلارین حیات و انسان حاققیندا عصرلر بویو گلدیگی عبرتلی نتیجه‌لر، حکمتلی سؤزلر اونلارین بیر ـ بیرینه داها یاخیندان تانیش اولمالارینا و بئله‌لیکله ده داها محکم دوستلوق ائتمه‌لرینه معین کؤمک گؤستره بیلر. چونکی بونلار اصل پوئزییادیر؛ انسانلاری خیرخواهلیغا، صافلیغا، مردلیگه، امین ـــ آمانلیغا، مُدریک‌لیگه چاغیران حکمتلی پوئزییا.

آیاز وفالی
فیلولوگیا[۱۴] علملری نامزدی.

---

[۱۳] ـ سووئت: کنچمیش شوروی حکومتی و ملّتینه اشاره‌دیر.

[۱۴] ـ فیلولوگیا: دیلچیلیک.